

MMA•MMKI

A művészet KÖZEGE III.

ALKOTÁSELMÉLET
– ELMÉLETALKOTÁS
A VÍRUS IDEJÉN

KONFERENCIA
2021. JÚNIUS 1. 10.00

PESTI VIGADÓ
a Magyar Művészeti Akadémia székháza
Déli terem

Az MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet a

intézménye.

A borítón Bujnovszky Tamás fotója látható.

Előszó

Alkotáselmélet – Elméletalkotás

A vírus idején

A Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet idén is folytatja az immár harmadik alkalommal megrendezésre kerülő *A művészet közege* című konferenciasorozat gondolatmenetét, amely az elmúlt két év alatt számos elgondolkodtató művészetelméleti kérdést tárt elénk.

Az összművészeti konferencia ezúttal is elsősorban a művészetet körülvevő közegre, világra, miliőre, atmoszférára, közösségre, társadalomra fókuszál: milyen nyomot hagy, milyen hatást vált ki a művészet mindabban, ami körülveszi, amiben maga elhelyezkedik, és ahol ő maga is más művészetek vagy műalkotások közegét vagy közegelemét képezi. Tudományos ülészekünk az előzmények által felállított hagyományt követve különféle művészeti és tudományágak aspektusából tanulmányozza a művészet hatásait és megnyilvánulási formáit, így minden egyes előadó más-más területen keresztül szemléli a művészet fogalmát és vonatkozásait.

Most azt szeretnénk megvizsgálni, hogy kimutathatók-e stílusváltások, eszközváltások, témaváltások a művészetben, amelyek egy új lehetséges korszak jegyeit hordozhatják magukban. Vajon a művészetet, a nagy művészeti alkotásokat is kíséri a vírus mint az alkotás és a mű velejárója?

Program

10.00–10.10	Köszöntő
10.10–10.30	<i>Kucsera Tamás Gergely: A művészet közege: az ember</i>
10.30–10.50	<i>Boros János: Művészet a vírus idején</i>
10.50–11.10	<i>Szécsi Gábor: Alkotói narratívák és értelmezési keretek az online térben</i>
11.10–11.30	<i>Kocsis Miklós: A művészeti intézmények valósága</i>
11.30–11.50	Szünet
11.50–12.10	<i>Várnagy Andrea: Kívül csend – bennem dallamok</i>
12.10–12.30	<i>Erhardt Gábor: Nevezetes névtelenség – A vidéki építés útja</i>
12.30–12.50	<i>Soltész Márton: A keletkező gondolat poétikája – Pilinszky-redivivus</i>
12.50–13.10	<i>Kondor Attila: Nyitott ajtónál</i>
13.10–13.30	Kérdések, hozzászólások, zárszó

Absztraktok

Kucsera Tamás Gergely

kutatóprofesszor, a Magyar Művészeti Akadémia főtitkára

A művészet közege: az ember

Az elmúlt egy esztendő megmutatta, a technológia adta lehetőségek menekülési útvonalakat adnak egy világjárvány idején is.

A virtuális térben „találkozhatunk” egymással, vagy „elmeheztünk” egy kiállításmegnyitóra, netán egy színházi előadásra vagy koncertre.

Persze mindannyian tudjuk, ez nem ugyanaz. De ezt a megállapítást alapvetően a közönség, esetleg a „művészeti (virtuális) piacon” „a termékét” értékesíteni akaró intézmény, vállalkozás felől szoktuk értelmezni. A művészetkedvelő hogyan férhet hozzá a kedvelt-keresett élményhez? Ez ugyanaz-e neki, mint a befogadónak? Vagy éppen arról szól a szakmai párbeszéd, hogy miképpen kell az új helyzetben reklámmal, marketinggel a virtualizált művészetet „eladni”.

Kevésbé tudomásul vett tény, hogy a valós tárlatvezetésen alkotásairól beszélő képzőművésznek is más a „közege”, amikor vele lépdelnek a látogatók, s az is kevésbé értelmezett, hogy egy közönség nélküli előadáson a színésznek, zenésznek, táncosnak milyen „hiány”-ban, közeg-, azaz közönségnélküliségben kell megvalósítania a produkciót. Vajon ugyanaz-e a bánki és báni tragédia közönséggel vagy anélkül egy előadás során?

Boros János

filozófus, a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének tudományos főmunkatársa, a Pécsi Tudományegyetem egyetemi tanára

Művészet a vírus idején

Még a víruskutató oltóanyag-fejlesztő kutatónak is poézisre van szüksége. Alkotókészségre, képzelőerőre, ihletre egy láthatatlan szörny ellen. A vírus mindig, mindenütt jelen volt és van, habár nem mindig vettünk és veszünk róla tudomást. A COVID-19 támad, mi pedig szembefordulunk vele. A lovagok egymásra néznek, aztán lehúzzák a rostélyt – a klasszikus időkből. Most viszont nincs arc a rostély mögött, ahogy a modern háborúban sincs. Az új technika a szőnyegbombázás, a vírus is ezzel próbálkozik.

Úgy véltük és vélhetnénk, a vírus működés módja egészen más, mint az emberi cselekvésé. Ez racionális, a vírus viszont kauzális és talán hálózati. Már-már racionálisnak gondolnánk, ha ehhez nem feltételeznénk és várnánk el a tudatosságot.

A vírus, úgy tűnik, nem csak a biológiában, de minden felépülésben, struktúraképződésben megjelenik. Legújabb formája a computervírus, de nem ősi megjelenései-e a tolvaj, a csaló, a hamiskártyás, a plagizátor, egyáltalán minden, ami abból él, hogy elszívja az építő és épülő élet erejét?

A vírus talán a rossz új neve, amelynek léte oly sok fejtörést okozott az antik és a középkori gondolkodóknak? Ha a jó Isten teremtett mindent, honnan a rossz? Ha az élet jó, akkor miért van, honnan állt elő a vírusnak nevezett nem élő, ami az élet számára maga a rossz? Ha a vírus beszélni tudna, milyen kérdéseket tenne fel? Vagy inkább milyen válaszokat adna?

Azt mondjuk, a művészet, a tudomány, az informatikus harcban áll a vírussal. „Csapatunk harcban állnak”, szól a történelmi-vé vált mondás. Megérthető, mi történik? Vagy irracionálissal van dolgunk a legvégsőig, ami minden háború, minden gyűlölet jellemzője? Egy választ ad a *Jelenések könyve*, amelyet a latin

nyelvekben „apokalipszis”-nek fordítanak. A válasz akkor is a poézis erejével született meg.

Szécsi Gábor

a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Karának tanszékvezető egyetemi tanára, dékánja

Alkotói narratívák és értelmezési keretek az online térben

A történetekben való gondolkodás és a kommunikáció egymással összefüggő, énteremtő folyamatok. A történetalkotás és -feldolgozás, azaz az észlelt eseményeket, jelenségeket értelemmel felruházó gondolati sémák alkalmazása olyan alapvető kognitív képesség, amelynek kulcsszerep jut a kommunikációs szándékok azonosításában. Ez a processzus a narratívák két alapvető, explicit és implicit formáját feltételezi. Minden explicit, „elmesélt” történet a háttérben rejlő intenciókat, szándékokat, hiteket és vágyakat megjelenítő élettörténetek implicit narratívák révén nyer jelentést a befogadó számára, aki e két narratívareteg együttes feldolgozásával talál választ arra a kérdésre, hogy az adott szituációban lehetséges, társadalmilag elfogadott és értelmezhető aktusok közül a közlő milyen indítékok alapján választotta ki a számára legmegfelelőbbnek tűnő üzenete közlésére. Az előadás arra tesz kísérletet, hogy világossá tegye: a narratívák, a narrativitás hálója ennek a kettős szerkezetnek a jegyében szövi át az alkotói tevékenység és az alkotások bemutatásának, értelmezésének folyamatát. Különös tartalmat nyer ez a jelenség egy olyan időszakban, amikor az online médiafelületeken közzétett alkotásokról zajló diskurzusok közegét minden eddiginél erőteljesebben befolyásolják az új média által generált és közvetített narratívatípusok. Az online térben való megjelenés háttérben rejlő alkotói intenciók, szándékok az alkotások értelmezési keretévé váló implicit narratívák révén válnak megragad-

hatóvá, és kölcsönöznek sajátos jelentésárnyalatokat a megértett és befogadott műveknek.

Kocsis Miklós

jogász, közgazdász, a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének igazgatója, a Pécsi Tudományegyetem Alkalmazott Művészetek Tanszékének egyetemi docense

A művészeti intézmények valósága

A járványhelyzet okozta problémák újraírták a művészeti intézmények működésének rendszerét. Mind szakmai, mind anyagi értelemben át kellett gondolniuk tevékenységüket. Az előadás arra keresi a választ, hogy ha és amennyiben a COVID-válság végére érünk, milyen módon lehet átszervezni azt a tevékenységet, amelyet előtte végeztek. Mindemellett felveti azt a kérdést is, hogy a közönség dinamizálása milyen eszközökkel lesz megvalósítható.

Várnagy Andrea

zongoraművész, a Magyar Művészeti Akadémia Művészeti Ösztöndíjprogram 2019–2022-es évfolyamának ösztöndíjasa

Kívül csend – bennem dallamok

Az előadóművészet éltető eleme a közönség, a személyes jelenlét. Ezért is volt a helyzet oly idegen, amikor bezárultak a koncerttermek, a zeneiskolák és mindennapi életünkben a lakásaink ajtajai is. Nem csak testi, de lelki épségünk is veszélybe került: nyugtalan csenddel és diszharmóniával fertőzött meg minket a pandémia. Meg kellett találnunk a zárt ajtók mögött azokat a kulcsokat, melyek segítségével reménnyel telve, művészileg ter-

mékenyen léphettük át a járvány szülte korlátokat. Az egyik ilyen kulcs a klasszikus zene online közvetítése volt, másik pedig a tartós egyedüllét, amiben, ha a kreatív elme ihletre talál, nem zavarja többé a külvilág sürgetése. És miről szóltak az előadó kulcsainak történetei? Igazi rácsokról és lakatokról, amik a karácsonyi börtönmissziója során nyíltak ki előtte, elhozva a szenteste üzenetét. Kulcsfontosságú összetartozásról, amely a zongorát finomhangolva egy négykezes ciklusban dolgozta fel Európa népeinek dal-lamait. A violinkulcsról, amely a zenét tanuló gyerekeknek nyitja ki a ZeneVarázslat birodalmát egy készségfejlesztő társasjáték formájában, megkönnyítve számukra a kottairás és a kottaolvasás elsajátítását.

A kezdeti elcsendesedés és a befelé figyelés után a zene olyan hidakat tudott építeni, ami által bizonyosságot nyert, hogy lehet zárt ajtók mögött is a dallamokat segítségül hívva bárhová utazni, abban bízva, hogy nemsokára ismét együtt és egymásnak muzsikálhatunk.

Erhardt Gábor

építész, a Magyar Művészeti Akadémia Művészeti Ösztöndíjprogram 2018–2021-es évfolyamának ösztöndíjasa

Nevezetes névtelenség – A vidéki építés útja

Napjaink fő ellensége, a koronavírus nem akar mást, mint szaporodni, terjeszkedni és ezzel egy időben az életét biztosító közeget, az emberi szervezetet „terhelni”, akár annak haláláig. Hasonlóképpen cselekszik globalizált, végtelenségig technicizált civilizációnk. A XX. század egyik „terméke”, az autonóm építész pedig kiszolgálja ezt a civilizációt, cserébe csupán alkotói egójának elismerését kérve. Könnyen belátható, hogy ez az út már rövid távon sem igazán járható.

Napjaink építészetében sokkal nagyobb szerepet kellene kapnia, különösen a mai magyar vidéken a Hamvas-féle nevezte-

tes névtelenségnek. Az építészetet vissza kell terelnünk az „építés” irányába. Az esztétika és a bürokrácia helyett az emberi létezés „terepére”. Ennek természetesen nem a racionális előregyártás pénztárcabarátosságát kell jelentenie, hanem a kézművesség általi bevonódást az építés drámájába. Ez küzdelmes és (legalábbis kezdetben) látványos eredményeket nélkülöző folyamat. Mint amilyen napjaink telepeseinek, a tanyákra költöző értelmiségiek élete: a mindennapi, állandóan ismétlődő, egyszerű cselekvés eredményeképpen semmi más nem történik, mint televényszerű, burjánzó élet terem és növekszik a tájban. Az előadás ennek lehetséges művészi útjait kívánja bemutatni konkrét példák segítségével.

Soltész Márton

irodalomtörténész, a Magyar Művészeti Akadémia Művészeti Ösztöndíjprogram 2018–2021-es évfolyamának ösztöndíjasa, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Politika- és Államelméleti Kutatóintézetének tudományos munkatársa

A keletkező gondolat poétikája – Pilinszky-redivivus

A vírust a tudománynak kell legyőznie, de vajon nem maga a tudomány teremti-e a vírust? S mit tesz, mit tehet mindeközben a pandémia orvoslása érdekében a művészet és a művészet tudománya – régies kifejezéssel: az *aesthetica* – a maga sajátos eszközeivel? Másként fogalmazva: mi a szerepe az alkotásnak és az alkotás elméletének a társadalom egészségét és egzisztenciáját emésztő világvjárvánnyal szemben? – teszi fel a kérdést jelen konferencia. Az előadó válaszáért a 2021-ben születésének 100. évfordulóját ünneplő Pilinszky János evangéliumi esztétikájához fordul, és *Beszélgetések* című kötetének legteljesebb, 2016-os kiadásából a költő főbb alkotáslélektani nyilatkozatait idézi fel. Vagyis egy minden ízében XX. századi művész egyszerre elméleti és gyakorlati fejtegetéseit olvassa és értelmezi újra, amelyek a

koronavírus-járvány idején hangjukat, szerepüket kereső írók, az útmutatásra szomjazó olvasók és a társadalom teljes gyógyulásán, lelki immunitásának visszaállításán fáradozó szakemberek számára egyaránt aktuálisak és megszívlelendők.

Kondor Attila

képzőművész, a Magyar Művészeti Akadémia Művészeti Ösztöndíjprogram 2018–2021-es évfolyamának ösztöndíjasa

Nyitott ajtónál

Kondor Attila 1974-ben született Budapesten, itt él és dolgozik. 2000-ben a Magyar Képzőművészeti Egyetemen szerzett diplomát a Képzőművészeti Tanszéken. Elsősorban festéssel, metafizikai és művészetfilozófiai kérdésekkel foglalkozik. 2014-től *A figyelem útjai* címmel kezdte el készíteni festményanimációs projektjét.

A Magyar Művészeti Akadémia Művészeti Ösztöndíjprogram támogatásával *Az elmélyedés lépései* címmel indított újabb projektet, amely a művészet meditatív-kontemplatív aspektusait kívánja vizsgálni. Festményein és animációs munkáiban azt kutatja, hogy a történeti, építészeti belső terek és a köznapi, sokszor látott városi tájak miként transzformálódhatnak a koncentráció és a tárgyba való belemélyedés által meditációs objektummá.

Előadása keretében bemutatásra kerül legújabb, *Nyitott ajtónál* című animációs rövidfilmje, amely Johann Anker Larsen dán író műve alapján készült. A film témája a meditatív elmélyülés spontán megélt csúcstapasztalata, az „örök jelen” feltárulása. Kondor Attila rendezőként saját festészeti motívumvilágát és a műteremben való szemlélődés önreflexióját használta fel a Larsen-szöveg inspirálta belső utazás képsorainak megalkotásában. A mű a Hamvas Béla Hagyatékkezelő Új Közjáték projektjének a keretében jött létre 2021-ben.

Melyik a

MMA·MMK

TE művésze- TED?

FILOZÓFIA

LEGYEN
JÓ SORUNK
ÉS
SORSUNK!

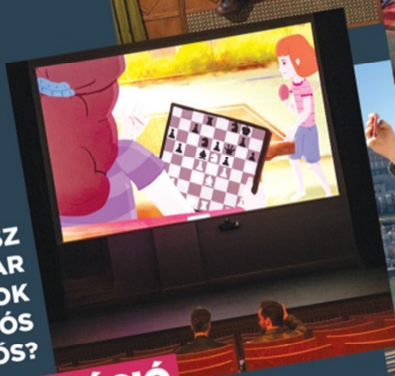
ZENETÖRTÉNET

DOKTOR
FAUSZTUSZ
ZENÉT ÍR,
AVAGY
MIHALOVICH
ÖDÖN
TITOKZATOS
PÁLYAKÉPE

HOGYAN LESZ
EGY MAGYAR
BAJNOK
ANIMÁCIÓS
HŐS?

ANIMÁCIÓ

CYRANO,
A SZAVA-
KÉSZ
PÁRBAJHŐS

IRODALOM

Fiataloknak szóló kisfilmjeink
elérhetők YouTube-csatornánkon!

YouTube

MMA MMK